Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

26. listopadu 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 2002/22/ES — Sítě a služby elektronických komunikací — Práva uživatelů — Právo účastníků odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu — Změna sazeb, která vyplývá ze smluvních podmínek — Zvýšení sazby v případě zvýšení spotřebitelské ceny“

Ve věci C-326/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) ze dne 28. dubna 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 7. července 2014, v řízení

Verein für Konsumenteninformation

proti

A1 Telekom Austria AG,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda třetího senátu vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, J. Malenovský, M. Safjan (zpravodaj), A. Prechal a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: P. Cruz Villalón,

vedoucí soudní kanceláře: I. Illéssy, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 30. dubna 2015,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Verein für Konsumenteninformation S. Langerem, Rechtsanwalt,

— za A1 Telekom Austria AG M. Hasbergerem, Rechtsanwalt,

— za belgickou vládu J. Van Holm a M. Jacobs, jako zmocněnkyněmi,

— za Evropskou komisi G. Braunem a L. Nicolae, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 9. července 2015,

vydává tento

* Jednací jazyk: němčina.

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 20 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě) (Úř. věst. L 108, s. 51; Zvl. vyd. 13/29, s. 367), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009 (Úř. věst. L 337, s. 11, dále jen „směrnice 2002/22“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Verein für Konsumenteninformation (Sdružení pro informování spotřebitelů, dále jen „Sdružení“) a společností A1 Telekom Austria AG (dále jen „A1 Telekom Austria“), jehož předmětem je použití ze strany posledně uvedené společnosti údajně protiprávních klauzulí ve smlouvách, které uzavřela se spotřebiteli.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2002/22

3 Body 30 a 49 odůvodnění směrnice 2002/22 znějí:

„(30)
Smlouvy jsou pro uživatele a spotřebitele důležitým nástrojem k zajištění minimální úrovně průhlednosti informací a právní jistoty. […] Zejména by spotřebitelům měla být zajištěna minimální úroveň právní jistoty, pokud se týká jejich smluvních vztahů s jejich přímým poskytovatelem telefonní služby, aby smluvní podmínky, podmínky, kvalita služby, podmínky pro vypovězení smlouvy a ukončení poskytování služby, opatření pro náhradu a řešení sporů byly uvedeny v jejich smlouvách. […] Opatření pro zajištění průhlednosti cen, sazeb a […] podmínek zvýší schopnost spotřebitelů optimalizovat svůj výběr, a plně tak využít výhod hospodářské soutěže.

[…]

(49) Tato směrnice by měla stanovit prvky ochrany spotřebitele, např. jasné smluvní podmínky a řešení sporů a průhlednost sazeb pro spotřebitele. […]“

4 Kapitola I této směrnice, nadepsaná „Oblast působnosti, cíle a definice“, obsahuje článek 1, který stanoví:

„1. V rámci směrnice [Evropského parlamentu a Rady] 2002/21/ES [ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací] (rámcová směrnice) [(Úř. věst. L 108, s. 33; Zvl. vyd. 13/29, s. 349] se tato směrnice týká zajišťování sítí a poskytování služeb elektronických komunikací pro koncové uživatele. Cílem je zajistit přístup k veřejně dostupným službám v dobré kvalitě v celém Společenství prostřednictvím účinné hospodářské soutěže a možnosti výběru a řešit okolnosti, za nichž trh nenaplňuje uspokojivě potřeby koncových uživatelů. Směrnice rovněž obsahuje ustanovení týkající se některých aspektů koncových zařízení, včetně ustanovení pro usnadnění přístupu pro zdravotně postižené koncové uživatele.

2. Tato směrnice zakládá práva koncových uživatelů a odpovídající povinnosti podniků zajišťujících veřejně přístupné sítě a poskytujících veřejně dostupné služby elektronických komunikací. S ohledem na to, že poskytování univerzální služby se zabezpečuje v prostředí otevřených a konkurenčních trhů,

vymezuje tato směrnice minimální soubor služeb specifikované kvality, ke kterému mají přístup všichni koncoví uživatelé, za dostupnou cenu s ohledem na konkrétní vnitrostátní podmínky, aniž by byla narušena hospodářská soutěž. […]“

5 Kapitola IV uvedené směrnice, nadepsaná „Zájmy a práv koncových uživatelů“, obsahuje mimo jiné článek 20, který zní:

„1. Členské státy zajistí, aby spotřebitelé, kteří si objednají služby poskytující připojení k veřejné komunikační síti nebo veřejně dostupným službám elektronických komunikací, a jiní koncoví uživatelé, kteří o to požádají, měli právo uzavřít smlouvu s jedním nebo s více podniky, které takové služby nebo připojení poskytují. Ve smlouvě jsou srozumitelným, úplným a snadno přístupným způsobem uvedeny alespoň

[…]

d) podrobné údaje o cenách a sazbách, včetně prostředků, jakými lze získat aktuální informace o všech uplatňovaných sazbách a poplatcích za provoz a údržbu, nabízené způsoby platby a případné rozdíly v ceně u různých způsobů platby;

[…]

2. Členské státy zajistí, aby v případě, že podniky zajišťující sítě nebo poskytující služby elektronických komunikací navrhnou změny smluvních podmínek, měli účastníci po oznámení takových změn právo odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu. Nejpozději jeden měsíc před takovou změnou musí být účastníci odpovídajícím způsobem vyrozuměni a současně musí být informováni o svém právu odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu, jestliže nové podmínky nepřijmou. Členské státy zajistí, aby vnitrostátní regulační orgány mohly určit formát těchto oznámení.“

6 Podle čl. 21 odst. 1 téže směrnice:

„Členské státy zajistí, aby vnitrostátní regulační orgány mohly podnikům zajišťujícím veřejné sítě elektronických komunikací nebo poskytujícím veřejně dostupné služby elektronických komunikací stanovit povinnost zveřejňovat transparentní, srovnatelné, odpovídající a aktuální informace o uplatňovaných cenách a sazbách a veškerých poplatcích účtovaných při ukončení smlouvy a informace o standardních podmínkách, které se týkají přístupu k jejich službám poskytovaným koncovým uživatelům a spotřebitelům a jejich využívání v souladu s přílohou II. Tyto informace jsou zveřejňovány ve srozumitelné, úplné a snadno přístupné podobě. Vnitrostátní regulační orgány mohou stanovit další požadavky týkající se způsobu, jakým se tyto informace mají zveřejňovat.“

Rakouské právo

7 Ustanovení § 25 zákona o telekomunikacích z roku 2003 (Telekommunikationsgesetz 2003, BGBl. I 70/2003, dále jen „zákon o telekomunikacích“) zní následovně:

„(1) Provozovatelé komunikačních sítí a poskytovatelé komunikačních služeb jsou povinni vypracovat všeobecné obchodní podmínky, ve kterých jsou zejména popsány nabízené služby, jakož i sazebník těchto služeb. Všeobecné obchodní podmínky a sazebník je před počátkem poskytování služby nutno oznámit regulačnímu orgánu a vhodným způsobem zveřejnit.

(2) Změny všeobecných obchodních podmínek a sazebníku je před nabytím jejich účinnosti nutno oznámit regulačnímu orgánu a vhodnou způsobem zveřejnit. U změn nepřinášejících účastníkům pouze výhody platí dvouměsíční lhůta pro zveřejnění a oznámení. Tím nejsou dotčena ustanovení zákona o ochraně spotřebitelů [Konsumentenschutzgesetz] […] a občanského zákoníku [Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch].

(3) Podstatný obsah změn nepřinášejících pouze výhody je nutno oznámit účastníkům písemně alespoň měsíc přede dnem jejich účinnosti, například uvedením na pravidelně vystavované faktuře. Zároveň je nutno účastníka informovat o datu účinnosti změn a o tom, že je oprávněn až do tohoto okamžiku bez postihu od smlouvy odstoupit. […] Změny všeobecných obchodních podmínek a sazebníku provozovatelů komunikačních sítí a poskytovatelů komunikačních služeb, které vyplývají výhradně z nařízení vydaného regulačním orgánem na základě tohoto ustanovení a jež nepřinášejí uživatelům pouze výhody, neopravňují účastníky odstoupit od smlouvy bez postihu.

[…]

(5) Sazebník musí obsahovat alespoň:

[…]

2. prostředky, kterými je možné získávat aktuální informace o všech uplatňovaných sazbách a poplatcích za údržbu,

[…]“

8 Spolkový zákon o statistických údajích z roku 2000 (Bundesstatistikgesetz 2000, BGBl. I 163/1999), stanoví, že rakouský statistický úřad (Statistik Österreich) je mimo jiné pověřen vypracováním indexu spotřebitelských cen.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

9 Sdružení je podle rakouské právní úpravy oprávněno podávat žaloby znějící na ukončení uplatňování všeobecných obchodních podmínek, které jsou v rozporu se zákonnými zákazy nebo dobrými mravy.

10 Společnost A1 Telekom Austria, která je poskytovatelkou telekomunikačních služeb v Rakousku, uplatňuje ve vztazích se spotřebiteli všeobecné obchodní podmínky.

11 Tyto podmínky mimo jiné stanoví, že „[j]e-li v sazebníku nebo v individuální dohodě sjednána indexace“, „společnost A1 [Telekom Austria] je oprávněna zvýšit sazby na následující kalendářní rok v souladu se zvýšením indexu spotřebitelských cen za kalendářní rok“ a je zároveň povinna „zahrnout poklesy [tohoto] indexu a snížit uvedené sazby v souladu s tímto snížením. Společnost A1 [Telekom Austria] informuje o těchto změnách zákazníky písemnou formou“.

12 Podle uvedených všeobecných obchodních podmínek dále platí, že „[n]epřináší-li […] změny pro zákazníky pouze výhody, společnost A1 [Telekom Austria] […] oznámí tyto změny – pokud by tyto změny neměly platit pouze pro budoucí zákazníky – dva měsíce přede dnem jejich účinnosti. Podstatný obsah […] změn nepřinášejících pouze výhody […] [je] nutno zákazníkům oznámit […] písemně alespoň měsíc přede dnem jejich účinnosti, například uvedením na faktuře. Oznámení o podstatném obsahu změny obsahuje zmínku o právu bez postihu od smlouvy odstoupit a o lhůtě pro odstoupení“.

13 Všeobecné obchodní podmínky dále stanoví, že „[z]měny sazeb na základě smluvní indexace neopravňují k mimořádnému odstoupení od smlouvy“.

14 Sdružení předložilo Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni) žalobu na ukončení používání výše uvedených klauzulí ve všeobecných obchodních podmínkách ze strany společnosti A1 Telekom Austria.

15 Podle názoru sdružení je zvýšení sazeb společností A1 Telekom Austria přípustné pouze tehdy, pokud je spotřebiteli poskytnuto právo na mimořádné odstoupení od smlouvy z tohoto důvodu.

16 Vzhledem k tomu, že Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni) vyhověl rozsudkem ze dne 25. října 2012 návrhu sdružení, podala společnost A1 Telekom Austria odvolání proti tomuto rozsudku k Oberlandesgericht Wien (zemský soud ve Vídni).

17 Rozsudkem ze dne 16. května 2013 Oberlandesgericht Wien (zemský soud ve Vídni) částečně uvedený rozsudek změnil. Sdružení i společnost A1 Telekom Austria podaly proti rozsudku Oberlandesgericht Wien opravný prostředek „Revision“ k předkládajícímu soudu.

18 Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko), který měl za to, že vyřešení sporu ve věci v původním řízení závisí na výkladu ustanovení směrnice 2002/22, se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Uplatní se právo účastníků stanovené v čl. 20 odst. 2 směrnice 2002/22 umožňující ‚po oznámení změn smluvních podmínek‘ odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu i v případě, že úprava sazeb vyplývá ze smluvních podmínek, které již při uzavření smlouvy stanoví, že v budoucnosti má dojít k úpravě sazeb (zvýšení nebo snížení) v závislosti na změnách objektivního indexu spotřebitelských cen, který zohledňuje vývoj hodnoty peněz?“

K předběžné otázce

19 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 20 odst. 2 směrnice 2002/22 vykládán v tom smyslu, že změna sazeb za poskytování služeb souvisejících s komunikačními sítěmi nebo služeb elektronických komunikací, která byla provedena na základě klauzule o úpravě sazeb obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách uplatňovaných společností poskytující tyto služby, přičemž tato klauzule stanoví takovou úpravu v závislosti na objektivním indexu spotřebitelských cen vypracovaném orgánem veřejné správy, představuje „změnu smluvních podmínek“ ve smyslu tohoto ustanovení, které přiznává účastníkovi právo odstoupit od smlouvy bez postihu.

20 Na úvod je třeba připomenout, že účelem směrnice 2002/22 je vytvořit harmonizovaný předpisový rámec, který v odvětví elektronických komunikací zajistí poskytování univerzální služby, tj. vymezeného minimálního souboru služeb všem koncovým uživatelům za dostupnou cenu. Podle čl. 1 odst. 1 této směrnice je jedním z jejích cílů zajistit dostupnost veřejně přístupných služeb v dobré kvalitě v celé Evropské unii prostřednictvím účinné hospodářské soutěže a možnosti výběru (v tomto smyslu viz rozsudek Base a další, C-389/08, EU:C:2010:584, bod 32, jakož i citovaná judikatura).

21 Cílem ustanovení kapitoly IV směrnice 2002/22 je chránit zájmy a práva koncových uživatelů.

22 Unijní normotvůrce v bodě 30 odůvodnění této směrnice upřesnil, že smlouvy, jež se týkají služeb poskytujících připojení k veřejné komunikační síti nebo veřejně dostupných služeb elektronických komunikací jsou pro uživatele a spotřebitele důležitým nástrojem k zajištění minimální úrovně průhlednosti informací a právní jistoty. V bodě 49 odůvodnění této směrnice tento normotvůrce rovněž zmiňuje průhlednost sazeb pro spotřebitele. Článek 20 odst. 1 písm. d) uvedené směrnice právě v tomto kontextu stanoví, že v těchto smlouvách musí být srozumitelným, úplným a snadno přístupným způsobem uvedeny zejména podrobné údaje o cenách a sazbách, včetně prostředků, jakými lze získat aktuální informace o všech uplatňovaných sazbách a poplatcích za provoz a údržbu.

23 Mimoto podle čl. 21 odst. 1 směrnice 2002/22 členské státy zajistí, aby vnitrostátní regulační orgány mohly podnikům zajišťujícím veřejné sítě elektronických komunikací nebo poskytujícím veřejně dostupné služby elektronických komunikací stanovit povinnost zveřejňovat transparentní, srovnatelné, odpovídající a aktuální informace o uplatňovaných cenách a sazbách a veškerých poplatcích účtovaných při ukončení smlouvy a informace o standardních podmínkách, které se týkají přístupu k jejich službám poskytovaným koncovým uživatelům a spotřebitelům a jejich využívání. Tyto informace musí být zveřejňovány ve srozumitelné, úplné a snadno přístupné podobě.

24 Článek 20 odst. 2 této směrnice rovněž členským státům ukládá povinnost zajistit, aby v případě, že podniky zajišťující sítě nebo poskytující služby elektronických komunikací navrhnou změny smluvních podmínek, měli účastníci po oznámení takových změn právo odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu. Členské státu musí rovněž zajistit, aby nejpozději jeden měsíc před takovou změnou byli účastníci odpovídajícím způsobem vyrozuměni a současně informováni o právu odstoupit od smlouvy bez jakéhokoliv postihu, jestliže nové podmínky nepřijmou.

25 S ohledem na tato ustanovení je třeba poznamenat, že unijní normotvůrce uznal, že podniky poskytující služby elektronických komunikací mohou mít oprávněný zájem na změnách cen a sazeb za své služby (*per analogiam* viz rozsudek RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 46).

26 V projednávané věci, a jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí a položené otázky, sporná klauzule obsažená ve všeobecných obchodních podmínkách společnosti A1 Telekom Austria stanoví úpravu sazeb v závislosti na objektivním indexu spotřebitelských cen za kalendářní rok vypracovaném orgánem veřejné správy, a sice rakouským statistickým úřadem (Bundesanstalt „Statistik Österreich“).

27 Z toho vyplývá, že vzhledem k tomu, že je takto smluvně stanovená úprava sazeb založena na srozumitelné, přesné a veřejně přístupné metodě indexace, která vychází z rozhodnutí a mechanismů v rámci veřejné sféry, nemůže koncové uživatele stavět do smluvní situace, jež by se lišila od situace, která vyplývá ze smlouvy, jejíž obsah je upřesněn všeobecnými obchodními podmínkami obsahujícími spornou klauzuli.

28 Jestliže je tedy změna sazeb provedena takto, nemůže být kvalifikována jako změna smluvních podmínek ve smyslu čl. 20 odst. 2 směrnice 2002/22.

29 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 20 odst. 2 směrnice 2002/22 musí být vykládán v tom smyslu, že změna sazeb za poskytování služeb souvisejících s komunikačními sítěmi nebo služeb elektronických komunikací, která byla provedena na základě klauzule o úpravě sazeb obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách uplatňovaných společností poskytující tyto služby, přičemž tato klauzule stanoví takovou úpravu v závislosti na objektivním indexu spotřebitelských cen vypracovaném orgánem veřejné správy, nepředstavuje „změnu smluvních podmínek“ ve smyslu tohoto ustanovení, které přiznává účastníkovi právo odstoupit od smlouvy bez postihu.

K nákladům řízení

30 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 20 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009, musí být vykládán v tom smyslu, že změna sazeb za poskytování služeb souvisejících s komunikačními sítěmi nebo služeb elektronických komunikací, která byla provedena na základě klauzule o úpravě sazeb obsažené ve všeobecných obchodních podmínkách uplatňovaných společností poskytující tyto služby, přičemž tato klauzule stanoví takovou úpravu v závislosti na objektivním indexu spotřebitelských cen vypracovaném veřejným orgánem, nepředstavuje „změnu smluvních podmínek“ ve smyslu tohoto ustanovení, které přiznává účastníkovi právo odstoupit od smlouvy bez postihu.

Podpisy.